

ZÁKON
č. 358/1992 Sb.,
ze dne 7. května 1992
o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

(Poslední změna provedena zákonem č. 94/2018 Sb.)

ČÁST PRVNÍ
ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

§ 1 (Definice notáře a notářského úřadu)

(1) Notář je fyzická osoba splňující předpoklady podle tohoto zákona, kterou stát pověřil notářským úřadem.

(2) Notářským úřadem se rozumí soubor pravomocí k výkonu notářství a další činnosti stanovené zákonem (dále jen „činnost notáře“) trvale spojený s místem výkonu této činnosti.

I. Definice notáře

1. Ustanovení vymezuje, kdo je notářem, a to tak, že se jedná o fyzickou osobu, kterou stát pověřil notářským úřadem. Definice uvádí jen to, kdo se notářem stane, ale již neřeší, jakou činností je pověřen, jaké pravomoci vykonává nebo jaké je jeho postavení.

2. Notářem může být **pouze fyzická osoba**, nikoli právnická osoba. Notářům také není umožněno, aby se sdružili ke společnému výkonu činnosti založením právnické osoby, např. veřejné obchodní společnosti nebo společnosti s ručením omezeným, na rozdíl od většiny ostatních tzv. svobodných povolání.

3. Notáři se tak mohou sdružit ke společnému výkonu činnosti pouze prostřednictvím institutu společnosti podle § 2716 a násl. obč. zák. Tato společnost ovšem není právnickou osobou, namísto toho jde o závazkový konstrukt

(smluvní typ) postavený dominantně na principech podílového spoluvlastnictví a solidární odpovědnosti členů. Společnost jako nonsubjekt (tedy útvar bez právní subjektivity) nemůže sama vlastnit majetek ani mít závazky. K postavení notářů společníků podrobněji viz komentář k § 13.

4. **K pověření státem dochází** tak, že uchazeč, který splňuje kvalifikační předpoklady a uspěje ve výběrovém řízení (konkurzu) vedeném před zástupci notářské samosprávy, justice a Ministerstva spravedlnosti, poté složí profesní slib a ministr spravedlnosti jej jmenuje notářem a pověří konkrétním úřadem.

Další požadavky kladené na osobu notáře jsou stanoveny v § 7 a násled.

5. Postavení notáře je do značné míry unikátní. Je pověřen státem, ale přitom je na něm nezávislý (**princip nezávislosti** viz komentář k § 5), ve většině případů je povinen vykonávat činnost nestranně (**princip nestrannosti** viz komentář k § 2). Při výkonu činnosti je notář vázán právem (**princip vázanosti právem** viz komentář k § 52).

II. Osoba vydávající se za notáře

6. **Osoba, která není notářem**, se za něj **nesmí** vydávat, **používat označení notář** (ani tomu podobná označení) a nabízet notářské služby nebo zprostředkování těchto služeb. Porušení tohoto pravidla může být **nejen porušením § 109g notářského řádu, ale i nekalosoutěžním deliktem** (dotčenými osobami jsou zde nejen ostatní notáři, kterým tato osoba konkuruje, ale také zákazníci).

7. Za určitých okolností může být takové jednání kvalifikováno i jako **travný čin**. V úvahu přichází především následující trestné činy:

- podvod podle § 209 tr. zák.,
- padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 tr. zák., případně nedovolená výroba a držení pečetidla státní pečeti a úředního razítka podle § 349 tr. zák.,
- neoprávněné podnikání podle § 251 tr. zák., nebo
- poškození cizích práv, vydává-li se při takovém činu pachatel za úřední osobu podle § 181 odst. 2 tr. zák.

8. Výše popsáním jednáním může také dojít k **poškození dobré pověsti Notářské komory České republiky**, příslušné regionální notářské komory nebo konkrétního notáře, sankcionované povinností poskytnout přiměřené zadostiučinění (to lze poskytnout jako peněžité nebo nepeněžité – typicky formou omluvy). K tomu blíže viz rozsudek MS v Praze 15 Cm 2/2015, v němž soud uložil právnické osobě, která provozovala internetové domény obsahující výraz „notar“ a rozesílala z e-mailových adres na těchto doménách nabídky

k úpravám smluvních dokumentů, povinnost zveřejnit omluvu vůči Notářské komoře České republiky.

9. **Přípustné** je používání termínů jako „bývalý notář“ nebo „**emeritní notář**“ osobami, které dříve vykonávaly notářskou praxi, pokud tím nedochází k dehonestaci notářství (např. použitím k jiné výdělečné činnosti) nebo předstírání, že tato osoba stále disponuje pravomocemi notáře. V těchto případech nejde o vydávání se za notáře, ale pouze o konstatování, že dříve o notáře šlo.

III. Notářský úřad

10. Notářský úřad je odlišný od samotné osoby notáře a je definován na základě pravomocí a místa – jako **výkon činnosti notáře v určitém místě**. Je tedy obvyklé, že daný notářský úřad postupně vykonává více notářů – nově jmenovaný notář jej převezme od notáře, který byl z funkce odvolán nebo zemřel.

11. Konkrétní obsah pravomocí notáře ustanovení § 1 odst. 2 notářského řádu nedefinuje, ale hovoří o komplexu všech pravomocí notáře. Ty jsou od sebe neoddělitelné a s každým notářským úřadem je spojen úplný katalog pravomocí. Každý notář, který je pověřen notářským úřadem, má tedy stejný okruh pravomocí. Delegatione pravomocí notáře je možná pouze na jeho zaměstnance nebo zástupce, a to pověřením podle části druhé notářského řádu. V případě zástupce jde pouze o zástupce ustanoveného podle § 14 nebo 24 notářského řádu, notář nemůže jinou osobu zmocnit k výkonu činnosti notáře jiným způsobem.

12. **Jednotlivé notářské úřady se rozlišují na základě geografického principu** – podle místa, se kterým je výkon činnosti spojen. Tímto místem se rozumí jen **sídlo notáře**, nikoli každé místo, kde notář fakticky vykonává činnost. Notářský úřad dále v otázkách, jako je vytvoření, nebo zrušení úřadu, sídlo úřadu nebo jmenování do úřadu, reguluje § 8 notářského řádu.

13. Soubor pravomocí k výkonu notářství a další činnosti stanovené v § 3 a 4 notářského řádu zákon nazývá **činnost notáře**. Tento termín je nutno odlišovat od **notářské činnosti** ve smyslu § 2, což je jen soubor pravomocí k výkonu notářství a nezahrnuje další činnost podle § 3 a 4. Podobnost obou termínů je z legislativně-technického hlediska nešťastná a v praxi často dochází k jejich zaměňování.

IV. Význam a úloha notářství

14. Smyslem existence notářství je především **posílení právní jistoty** účastníků právních vztahů prostřednictvím asistence notáře při uzavírání

právních jednání. Na základě požadavku, aby některé úkony byly prováděny ve formě veřejných listin sepsovaných notáři, kde notář stojí v pozici garanta souladu daného právního jednání s právem, je zajištěno, že tyto úkony budou jen zřídka stíženy neplatností nebo jinými právními vadami. To vede k ochraňování účastníků daného právního jednání, ale i třetích osob¹ (Jindřich, M.: Veřejné listiny-stěžejní úloha notářství). Cenou za vyšší právní jistotu je zvýšení transakčních nákladů v souvislosti s notářskou činností, proto jsou pravomoci notářů v českém právu omezené, a některé zahraniční právní řády notářství dokonce neznají nebo je používají v menší míře.

15. Mezi právní jistotou a principem úspornosti by tak mělo být váženo jako mezi obecnými právními principy – zájem na právní jistotě by měl v daném případě převážet nad zájmem na úspoře nákladů. V některých případech (tam, kde je forma veřejné listiny nepovinná) je tato úvaha ponechána na klientovi, v jiných případech právo činí formu veřejné listiny mandatorní.

16. Dalším důvodem pro existenci notářství je **úspora nákladů státu a odbřemenění soudů prostřednictvím delegace pravomocí** na notáře jako soukromé subjekty působící na vlastní odpovědnost a za odměnu poskytovanou žadatelem, klientem. Typickým projevem této funkce je činnost notáře jako soudního komisaře v rámci pozůstalostního řízení nebo provádění přírodních zápisů do veřejných rejstříků. Nevýhodou delegace pravomocí na nestátní subjekty je ztráta přímé kontroly státu nad výkonem těchto pravomocí a riziko zvýšení partikularizace práva (prostřednictvím rozdílného právního názoru jednotlivých notářů).

17. Delegací některých pravomocí státu na notáře také dochází k usnadnění **přístupu veřejnosti k některým službám** vykonávaným jinak orgány veřejné správy – například vidimace, legalizace, vydávání výpisů z veřejných evidencí, provádění autorizovaných konverzí listin a podobně.

18. Notáři bývají často vnímáni jako **nositelé tradičních hodnot**, mezi kterými by měl dobrý notář zachovávat, bývá obvykle řazena² (Šešina, M.: Jak by měl vypadat ideální notář) znalost práva, nestrannost a neutralita, trpělivost, klid, uvážlivost, zdvořilé a střízlivé vystupování a ochota pomoci klientovi i nad rámec svých minimálních povinností.

¹ Jindřich, Miloslav. Veřejné listiny – stěžejní úloha notářství. *Ad Notam* 1/2010, s. 3 a násl.

² Šešina, Martin. Jak by měl vypadat ideální notář. *Ad Notam* 1/2013, s. 4 a násl.

V. Latinské a angloamerické notářství

19. Notářství v České republice je notářstvím tzv. **latinského typu**, což znamená, že bylo vybudováno v rámci tradice kontinentálního práva a patří tak do stejné rodiny jako notářství většiny západoevropských států (např. Německo, Francie, Španělsko nebo Itálie). Obdobný model notářství funguje také ve většině států Latinské Ameriky nebo ve frankofonních afrických státech s ohledem na to, že právní systémy těchto zemí byly budovány v důsledku koloniální politiky po španělském nebo francouzském vzoru.

20. Protikladem k latinskému notářství je **notářství angloamerické**, které je charakteristické tím, že pravomoci notářů jsou mnohem omezenější, nemusí jít o osoby s právním vzděláním a jejich činnost se omezuje na osvědčování právně významných skutečností (vidimace, legalizace) a nespadá do ní sepisování veřejných listin o právních jednáních.

VI. Mezinárodní spolupráce v oblasti notářství

21. **Mezinárodní unie notářství** (Union Internationale de Notariat), dříve Mezinárodní unie latinského notářství, vystupující pod zkratkou UINL, je nevládní organizace založená v roce 1948, sdružující notářské komory a obdobné organizace z různých států celého světa, ve kterých existuje notářství latinského typu. Smyslem organizace je reprezentace notářství jako celku a jeho zastupování v řadě významných mezinárodních institucí a dále podpora mezinárodní spolupráce mezi notáři. K tomu UINL pravidelně pořádá celosvětová setkání notářů – Mezinárodní kongres notářství. Zastřešuje také vzdělávací činnost (každoroční Světová škola notářství). Mezinárodní unie notářství provozuje web na adrese [www.uinl.org].

22. **Rada notářství Evropské unie** (do roku 2005 Konference notářství Evropské unie), vystupující pod zkratkou CNUE, je nevládní organizace ve formě neziskové organizace založená podle belgického práva (Association sans but lucratif) se sídlem v Bruselu, která **sdružuje notářské komory** nebo obdobné organizace **členských států Evropské unie**, v nichž existuje notářství latinského typu. V době vzniku tohoto komentáře byly řádnými členy komory z těchto zemí: Belgie, Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Francie, Chorvatsko, Itálie, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, status pozorovatele mělo Turecko). Radu vede a reprezentuje prezident, výkonným orgánem je volené předsednictvo (board) a nejvyšším orgánem valné

shromáždění prezidentů členských notářských komor. Cílem Rady je především podpora a prezentace notářství v rámci Evropské unie, monitorování orgánů Evropské unie a jednání s nimi ve věcech, které se dotýkají notářství, především při tvorbě práva Evropské unie a informování členských notářských komor o vývoji v této oblasti. Rada provozuje web „www.cnue.eu“.

23. **Evropská notářská síť** (ENS), v angličtině European Notarial Network (ENN), je dceřinou organizací Rady notářství Evropské unie. Jejím cílem je poskytování technické pomoci notářům z členských zemí Rady při řešení případů s mezinárodním prvkem. Za tímto účelem vytváří informativní dokumenty, poskytuje přístup ke znění pramenů zahraničního práva, případně zprostředkovává kontakt mezi notáři z různých států. Podílí se také na školicí a vzdělávací činnosti. ENS provozuje web [www.enn-rne.eu].

24. **Hexagonála** je neformálním sdružením (platformou pro spolupráci, která nemá charakter právnické osoby) prezidentů notářských komor šesti zemí střední Evropy (jmenovitě Rakouska, Chorvatska, Maďarska, Slovenska, Slovinska a České republiky), jejímž úkolem je podporovat spolupráci a výměnu zkušeností mezi notáři z jednotlivých států.

25. **Projekty mezinárodní spolupráce:**

- **EU Fides** je projekt Rady notářství Evropské unie poskytující asistenci při přeshraniční koupi nemovitosti v rámci Evropské unie prostřednictvím platformy pro spolupráci notářů z různých členských států. K tomu je provozován informační systém na adrese „<https://www.eufides.eu>“. Pro vstup do systému se musí notář nejprve registrovat a obdržet přihlašovací údaje prostřednictvím své národní notářské komory.
- **Evropská osvědčovací mapa** je projekt realizovaný zástupci jednotlivých notářských komor v rámci Evropské notářské sítě s finanční podporou Evropské unie. Projekt přehlednou formou shrnuje požadavky na formu právních jednání v různých členských státech Evropské unie, a slouží tedy jako praktická pomůcka pro notáře při řešení přeshraničních právních vztahů. Materiály z projektu jsou českým notářům dostupné v interní části webu Notářské komory České republiky.
- **Bezpečnostní notářské kolký** – jde o projekt Mezinárodní unie notářství (UINL), který vytváří unifikovaný ochranný prvek pro použití na listinách vyhotovovaných notářem. Cílem je poskytovat záruku původu listin a jejich fyzické neporušenosti. Použití se předpokládá zejména v souvislosti s pohybem listin v zahraničí, kde pro zahraniční orgány může být obtížné hodnotit autenticitu listin vydaných notářem jiného státu. V České republice se s jejich použitím setkáváme zatím jen velmi výjimečně.

VII. Právní předpisy regulující notářství v České republice

26. Smyslem této části komentáře je na jednom místě shrnout nejvýznamnější právní předpisy týkající se činnosti notáře. Výčet není úplný, neboť řada předpisů notáře zmiňuje jen velmi okrajově a jejich uvedením by tento seznam nepřiměřeně narůstal. Namísto toho je věnován prostor předpisům, které se věnují specificky notářství, včetně podzákonných předpisů.

- **Notářský řád** – zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti – základní předpis regulující notářství, notářskou samosprávu, postavení notářů a jejich pravomoc a působnost.
- **Notářský tarif** – vyhláška č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky – cenový předpis regulující odměny a náhrady notářů, ve většině případů je zde stanovena výše odměny nebo náhrady pro notáře závazná.
- **Zákon o veřejných rejstřících** – zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob – reguluje mimo jiné postavení notáře při provádění přímého zápisu do obchodního rejstříku.

Zákon o zvláštních řízeních soudních (z. ř. s.) – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních – procesní předpis upravující zvláštní druhy civilního řízení, pro notáře je významná především regulace řízení o pozůstalosti. Obecná úprava civilního řízení pramení z **občanského soudního řádu** – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

27. **Zvláštní zákony regulující činnost notáře při vydávání výpisů z evidencí a autorizované konverze listin:**

- zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů,
- zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy,
- zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů.

28. **Vnitřní předpisy Notářské komory České republiky.** Jde o předpisy přijaté sněmem Notářské komory České republiky na základě zmocnění v § 37 odst. 3 (bliže viz komentář k tomuto ustanovení), k nimž udělilo souhlas Ministerstvo spravedlnosti. Patří mezi ně:

- **Kancelářský řád** – předpis konkretizující základní pravidla pro technickou stránku činnosti notáře, reguluje označení kanceláře, úřední hodiny, vyhotovování listin, postavení pracovníků notáře, vedení evidenčních pomůcek, skartační řízení a podobně.

- **Vnitřní předpisy Notářské komory ČR regulující vedení seznamů listin, popřípadě jiných evidencí a zápisy do nich:**
 - předpis Notářské komory České republiky o Evidenci listin o manželském majetkovém režimu,
 - předpis o Seznamu listin o manželském majetkovém režimu,
 - předpis Notářské komory České republiky o Evidenci právních jednání pro případ smrti,
 - předpis Notářské komory České republiky o Seznamu prohlášení o určení opatrovníka,
 - předpis Notářské komory České republiky o Rejstříku zástav.
- **Vnitřní předpisy Notářské komory České republiky upravující notářskou samosprávu, notářské zkoušky a konkursy:**
 - **Kárný řád** – upravuje blíže vedení kárného řízení a doplňuje tak § 45 až 51 notářského řádu,
 - **Konkurzní řád** – upravuje průběh konkurzu na notářský úřad a doplňuje tak § 8 odst. 6 notářského řádu,
 - **Organizační řád** – upravuje podrobněji organizaci a výkon notářské samosprávy včetně práv a povinností Notářské komory České republiky a jednotlivých regionálních notářských komor a jejich členů,
 - **Zkušební řád** – upravuje průběh notářské zkoušky konané podle § 22 notářského řádu, přípravnou praxi notářských koncipientů, odbornou přípravu dalších pracovníků notáře a jejich kvalifikační zkoušky,
 - **Volební řád** – reguluje volby do orgánů Notářské komory České republiky a jednotlivých regionálních notářských komor.

29. **Usnesení a výkladová stanoviska prezidia Notářské komory České republiky** – nemají povahu právního předpisu, ale obsahují výklad sporných ustanovení nebo jiná doporučení pro aplikaci práva formulovaná Notářskou komorou České republiky. V praxi se často používají, a jsou tedy poměrně významná. Přehled usnesení a stanovisek je dostupný na [www.nkcr.cz]. Usnesení prezidia jsou pro notáře závazná, výkladová stanoviska mají jen doporučující charakter, v praxi jsou ale zpravidla respektována.

30. **Instrukce a sdělení Ministerstva spravedlnosti** – nemají povahu právního předpisu, ale interní normativní instrukce v těch oblastech, kde je na notáře přenesen výkon státní moci, a pouhého doporučení tam, kde notář vystupuje na státu nezávisle. Nejvýznamnější takovou instrukcí je **Vnitřní a kancelářský řád** – Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001 – Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy. Ten upravuje mimo jiné podrobně postup notáře v pozůstalostním řízení.

§ 2 (Notářská činnost, zásada nestrannosti)

Výkonem notářství se rozumí sepisování veřejných listin o právních jednáních, osvědčování právně významných skutečností a prohlášení, přijímání listin a peněz do notářské úschovy (dále jen „notářská činnost“). Notářskou činnost vykonává notář nestranně.

I. Notářská činnost

1. Ustanovení je terminologicky nejednotné tím, že hovoří jednak o výkonu notářství a jednak o notářské činnosti. Domníváme se, že tyto pojmy je nutné považovat na základě legislativní zkratky ve větě první za synonyma, a uvedený **obsah výkonu notářství je tak definicí notářské činnosti**. Situaci dále komplikuje to, že zákon užívá také termín činnost notáře (viz § 1), čímž ale nemyslí jen výkon notářství ve smyslu § 2, ale veškerou činnost vykonávanou notářem (tedy notářskou činnost i další činnost).

2. Notářskou činností je:

- a) Sepisování veřejných listin o právních jednáních, **tedy sepisování notářských zápisů o právním jednání** podle § 62 a násl. včetně jejich specifických forem, jako jsou notářské zápisy pro zápis do veřejného seznamu nebo veřejného rejstříku nebo notářské zápisy s přímou vykonatelností.
- b) **Osvědčování právně významných skutečností a prohlášení** podle § 72 a násl., tedy následující druhy osvědčení:
 - vidimace (ověřování opisů listin),
 - legalizace (ověřování pravosti podpisů),
 - osvědčení o předložení listiny,
 - protestace směnek a jiných listin, které je třeba předložit k uplatnění práva,
 - osvědčení rozhodnutí orgánů právnických osob a také průběhu valných hromad, schůzí a jednání jiných orgánů právnických osob,
 - osvědčení o tom, že je někdo naživu,
 - osvědčení o jiných skutkových dějích a stavu věcí,
 - osvědčení o prohlášení,
 - osvědčení o provedení úkonů a splnění formalit podle nařízení Rady Evropských společenství o statutu evropské společnosti (SE) a podle nařízení Rady Evropských společenství o statutu evropské družstevní společnosti a zákonů vydaných k jejich provedení,

- vydávání výstupů z informačního systému veřejné správy,
 - osvědčení splnění zákonem stanovených požadavků českou osobou zúčastněnou na přeshraniční přeměně obchodní společnosti nebo družstva a splnění zákonem stanovených požadavků pro zápis přeshraniční přeměny do obchodního rejstříku,
 - autorizovaná konverze dokumentů.
- c) **Přijímání listin a peněz do notářské úschovy** podle § 81 a násl. – zde platí, že notářskou činností je nejen přijetí věci do úschovy, ale souhrn veškerých úkonů, které notář v rámci úschovy provádí, tedy např. i vydání věci z úschovy.
- d) **Provádění zápisů do Rejstříku zástav, veřejných rejstříků a veřejných seznamů** – to sice není v definici notářské činnosti uvedeno, ale podle § 4 notářského řádu se za notářskou činnost považuje také.

3. Notářskou činností naopak není další činnost podle § 3 notářského řádu a činnost soudního komisaře v pozůstalostním řízení. Notářskou činností také samozřejmě není činnost, kterou notář vykonává mimo své pravomoci (notářský úřad), tedy především slučitelná jiná výdělečná činnost (např. výuka na vysoké škole), nebo činnosti, které vykonává ve svém soukromém životě.

II. Zásada nestrannosti

4. Notář je povinen vykonávat **notářskou činnost nestranně**. To znamená, že při výkonu notářské činnosti je notář povinen zacházet za stejných okolností se všemi osobami stejným způsobem **a nikoho nezvýhodňovat ani neznevýhodňovat** (princip rovného zacházení). Notářskou činnost nevykonává notář primárně v zájmu nebo podle pokynů státu, klienta ani třetích osob, ale nestranným způsobem podle práva (princip vázanosti právem viz § 52) a vystupuje jako **garant zákonnosti**.

5. Povinnost nestrannosti se vztahuje jen na výkon notářské činnosti. **V další činnosti** podle § 3 notář není povinností nestrannosti vázán, ale naopak **vystupuje v zájmu klienta**, kterému právní službu poskytuje, a při poskytování právní pomoci je také pokyny klienta vázán (viz § 52).

III. Výkon notářské činnosti a mezinárodní rozměr

6. Výkon notářské činnosti je tradičně považován za teritoriálně omezený na území České republiky, z důvodu, že jde o přenesený výkon veřejné moci.